EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2020.6.8.
COM(2020) 226 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

A leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap által 2018-ban társfinanszírozott operatív programokra vonatkozó éves végrehajtási jelentések összefoglalója

A leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap által 2018-ban társfinanszírozott operatív programokra vonatkozó éves végrehajtási jelentések összefoglalója

1. BEVEZETÉS

A leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap (FEAD) a szegénység legsúlyosabb formáinak, például az élelmiszerhiánynak, a gyermekszegénységnek és a hajléktalanságnak az enyhítését szolgálja. A FEAD-ból (folyó árakon) összesen körülbelül 3,8 milliárd EUR érhető el[1] a 2014 és 2020 közötti időszakra. Az EU legfeljebb 85 %-os finanszírozást biztosít, amelyet a tagállamok saját forrásai egészítenek ki, így az alap teljes értéke 4,5 milliárd EUR körül alakul.

A tagállamok kétféleképpen használhatják az alapot: i. az élelmezési segélyt és/vagy alapvető anyagi támogatást biztosító operatív programként (OP I), és/vagy ii. a társadalmi befogadást célzó operatív programként (OP II). Az élelmezési segély és/vagy alapvető anyagi támogatás biztosítását kísérő rendelkezésekkel kell kiegészíteni, például azzal, hogy az adott személyeket szociális szolgálatokhoz küldik.

A leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alapról szóló rendelet (223/2014/EU rendelet) 13. cikkének (9) bekezdésével összhangban ez az összefoglaló a Bizottság által elfogadhatónak ítélt 2018-as végrehajtási jelentésekben szereplő információn alapul.[2] Mind a 27 tagállam nyújtott be végrehajtási jelentést. Az Egyesült Királyság nem nyújtott be jelentést, mivel még nem kezdte meg a FEAD végrehajtását. A korábbi évekhez hasonlóan ez az összefoglaló jelentés magában foglalja (amennyiben elérhetők) a 2018 utáni időszakra, különösen a 2021–2027-es többéves pénzügyi keretre, valamint a Bizottság 2019–2024-es időszakot érintő kezdeményezéseire vonatkozó fejleményeket és pénzügyi információkat.

2. A LEGÚJABB FEJLEMÉNYEK UNIÓS SZINTEN

Az 2021–2027-es többéves pénzügyi keret (MFF) és a Bizottság 2019–2024-es kezdeményezései a szegénység kezelésére

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya hat egymást követő éven át folyamatosan csökkent, és 2018-ra elérte a 21,9 %-ot. A súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya 2017 és 2018 között 6,6 %-ról 5,9 %-ra esett vissza. Ez 29,7 millió embert jelent. Azonban 110 millióan továbbra is ki vannak téve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának. Az EU nem teljesítette azt a 2020-as célkitűzést, hogy legalább 20 millió fővel csökkenteni kell a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek számát: ezidáig csak 7 millió fős csökkenést ért el. A gyermekek – különösen az alacsony képzettségű szülők gyermekei – és a fogyatékossággal élő személyek a szegénység lényegesen nagyobb kockázatának vannak kitéve. A lakáspiacra nehezedő folyamatos nyomás következtében nem tudott megfordulni a lakhatásból való kirekesztődés és a hajléktalanság növekvő trendje. A FEAD által nyújtott

[1] Az Európai Parlament és a Tanács 223/2014/EU rendelete (2014. március 11.) a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alapról (HL L 72., 2014.3.12., 1. o.). A rendelet a költségvetési rendelet felülvizsgálatával 2018 augusztusában módosításra került: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX:02014R0223-20180802

[2] Az aggregált jelentésben megfigyelhető időkülönbségnek az az oka, hogy a tagállamok 2019 közepén nyújtották be végrehajtási jelentéseiket, amit a Bizottság általi jóváhagyás eljárása követett.

támogatás ezért kulcsfontosságú a társadalom leghátrányosabb helyzetben lévő csoportjai számára.

A 2021–2027-es többéves pénzügyi keretre vonatkozóan a Bizottság javasolta a FEAD és az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) összevonását. Az ESZA+ rendelet célja a társadalmi befogadás előmozdítása a nemzeti ESZA+ allokációk részesedésének növelésével (a jelenlegi ESZA szerinti 20 %-hoz képest legalább 25 %-ra), és enyhítse az anyagi nélkülözést azzal, hogy uniós szinten 4 %-ot állapít meg célszámként, tagállamonként pedig 2 %-ban írja elő az allokáció minimális mértékét. A Bizottság úgy véli, hogy ez lehetővé teszi majd, hogy az anyagi nélkülözést enyhítő támogatás a jelenlegi MFF-hez képest stabil maradhasson. A javaslatról a társjogalkotókkal folytatott tárgyalások jelenleg előrehaladott szakaszban vannak. 2019 áprilisában a Tanács jóváhagyta a háromoldalú egyeztetésekre vonatkozó tárgyalási meghatalmazást. Ugyanabban a hónapban az Európai Parlament módosításokkal elfogadott egy jelentést, amelyet az új EP szavazással megerősített. Időközben megkezdődtek a háromoldalú egyeztetések az ESZA+-ról.

A Bizottság a „gyermekgarancia" kapcsán is dolgozik egy politikai kezdeményezésen. A szociális jogok európai pillérének 11. alapelve szerint a gyermekeknek joguk van megfizethető, jó minőségű kisgyermekkori nevelésben és gondozásban részesülni, valamint ahhoz, hogy védelmezzék őket a szegénységgel szemben. Ez az alapelv azt is hozzáteszi, hogy a hátrányos helyzetű gyermekeknek joguk van az esélyegyenlőséget javító külön intézkedésekhez. Ez a kezdeményezés tehát a pillért végrehajtó cselekvési terv konkrét eredménye.

A koronavírus-világjárványra adott reakcióként két, a koronavírusra való reagálást célzó beruházási kezdeményezést dolgoztak ki és fogadtak el. A koronavírusra való reagálást célzó második specifikus beruházási kezdeményezés (CRII+)[3], amelyet 2020 áprilisában fogadtak el, rendkívül nagy rugalmasságot tesz lehetővé az európai strukturális és beruházási alapok használata terén. Továbbá olyan konkrét intézkedéseket vezet be, amelyek a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alapra (FEAD) vonatkozó szabályok módosításával támogatják a leginkább rászorulókat, és lehetővé teszik az irányító hatóságok, a partnerszervezetek és az egyéb szereplők számára, hogy gyorsan reagáljanak a felmerülő kihívásokra. Lehetővé válik például számukra élelmezési segélyek és az alapvető anyagi támogatások utalványokon keresztül történő eljuttatása, valamint egyéni védőeszközök biztosítása, és ezzel a fertőzés kockázatának csökkentése. A 2020–2021-es pénzügyi évben lehetőség nyílik emellett az intézkedések 100 %-os finanszírozására.

A Bizottság továbbá felülvizsgált többéves pénzügyi keretre tett javaslatot a Covid-19-pandémia hatását követő helyreállítás összefüggésében. A javaslat értelmében a tagállamok lehetőséget kapnak a FEAD-ba történő újrabefektetésre a leginkább rászorulók folyamatos és megerősített támogatása érdekében.

3. A FEAD KOORDINÁLÁSA UNIÓS SZINTEN

A FEAD szakértői csoport továbbra is az irányító hatóságok fő fóruma, ahol információkat cserélhetnek az alap végrehajtásáról. A szakértői csoport eddig kétszer ült össze (2018-ban és 2019-ben), hogy megvitassák a FEAD-program végrehajtásának különböző aspektusait, nevezetesen a kísérő intézkedéseket, az élelmiszer-adományozásokat,

[3] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/qanda_20_574

az auditokat és az egyéb strukturális alapokkal való összehangolást. A Bizottság ismertette a tagállamokkal a FEAD félidős értékelésében, valamint az Európai Számvevőszék FEAD-ról szóló, tagállamoknak címzett különjelentéseiben megfogalmazott megállapításokat és ajánlásokat. Továbbá rendszeresen tájékoztatta őket az ESZA+ tárgyalásokról, amelyek a leginkább rászoruló személyek anyagi nélkülözésének és társadalmi integrációjának kérdésével foglalkoztak.

Ami az érdekeltekkel való kapcsolatokat illeti, a Bizottság 2016 és 2019 vége között 18 FEAD-hálózati értekezletnek adott otthont. A résztvevőknek minden értekezleten alkalmuk nyílt arra, hogy esettanulmányokat ismertessenek, és megosszák egymással a FEAD végrehajtásával kapcsolatos specifikus kérdésekkel összefüggésben felmerült nehézségeiket és megoldásaikat, ideértve például a leginkább rászoruló személyek (pl. gyermekek, hajléktalanok, idősek) célzott bevonását. Az egyik 2019-es értekezlet az alap nyomon követésével és értékelésével foglalkozott, kiemelve az irányító hatóságok és a partnerszervezetek komoly erőfeszítéseit. A rendelettel összhangban 2018-ban és 2019-ben a Bizottság éves uniós szintű értekezleteknek is otthon adott. Ezek a partnerszervezetek képviselői által vezetett értekezletek a kapacitásépítés új szakaszába történő átmenet kérdését járták körül. A következő másfél évben a FEAD-hálózati értekezleteket a kölcsönös tanulási tevékenységek váltják fel, amelyek abban segítik az ügynevezett „FEAD-közösséget”, hogy eredményesebben vitathassák meg a közelgő ESZA+ végrehajtása kapcsán továbbra is fennálló végrehajtási problémákat, illetve lehetőségeket.

4. AZ OPERATÍV PROGRAMOK VÉGREHAJTÁSA TERÉN ELÉRT EREDMÉNYEK

4.1. Pénzügyi végrehajtás

A FEAD-programok pénzügyi végrehajtása 2018-ban felgyorsult. A FEAD-kezdeményezések támogatására előirányzott elszámolható közkiadások teljes összege 2017-ben 637,1 millió EUR-ra, 2018-ban pedig 762,2 millió EUR-ra nőtt a 2016-os 564,7 millió EUR-hoz képest. 2018 végére a 2014 és 2018 közötti időszakra összesen előirányzott kiadások így közel 2 732 millió EUR-t tesznek ki, ami a programok összes forrásának (uniós és nemzeti társfinanszírozás) 61 %-át képviseli. A kedvezményezettek számára teljesített kifizetések összege is jelentős mértékben emelkedett: 2018-ban 497,9 millió EUR volt a 2017-es 409,9 millió EUR-hoz és a 2016-os 436,0 millió EUR-hoz képest. A részletes pénzügyi bontást a Melléklet I. táblázata[4] tartalmazza (tagállamonként és mutatónként).

A tagállamok által a Bizottságnak benyújtott kifizetési kérelmek 2018-ban 345,3 millió EUR elszámolható közkiadást tartalmaztak. Ez a korábbi évekhez képest (478,2 millió EUR 2017-ben és 353,4 millió EUR 2016-ban) csökkentést jelent, ami részben annak tudható be, hogy a tagállamok rugalmasságot élveznek kifizetési kérelmeik benyújtása terén. A Bizottságnak bejelentett elszámolható közkiadások teljes összege a 2014–2018-as időszakra nézve 1 223,3 millió EUR volt.

2019. december 31-ig a Bizottság összesen 1,5 milliárd EUR-t fizetett ki időközi kifizetés formájában (2018 végén 955 millió EUR-t), ami a 2014–2020-as időszakra érvényes teljes allokáció 38 %-a.

[4]Több tagállam frissítette a FEAD közös bemeneti mutatóinak bizonyos értékeit 2015-re, 2016-ra és 2017-re nézve. Emiatt a jelen szakaszban közölt értékek eltérhetnek a korábbi években közzétett értékektől.

Általában elmondható, hogy a FEAD pénzügyi végrehajtása a terveknek megfelelően zajlik, és összhangban áll a program gyakorlati előrehaladásával (lásd a következő részt). A mutatók arra engednek következtetni, hogy a végrehajtás az összesített kifizetési kérelmek terén tapasztalható stagnálás ellenére általánosságban felgyorsult. Továbbá ezidáig a kötelezettségvállalások automatikus visszavonására csak igen kevés esetben került sor (kizárólag az Egyesült Királyság programja keretében, amelynek végrehajtása nem történt meg).

4.2. Végrehajtás a gyakorlatban

A FEAD által elértek köre és a végső kedvezményezettek profilja

2018-ban 26 tagállam folytatta a segítségnyújtást a FEAD keretein belül, kihasználva az előző években tett előrehaladást. A legtöbb tagállam (26-ból 22) élelmiszert osztott ki és/vagy alapvető anyagi támogatást adott kísérő intézkedések végrehajtása mellett (OP I – lásd az 1. táblázatot). Ciprus, Litvánia és Magyarország 2018-ban kezdte meg az alapvető anyagi támogatás nyújtását[5]. Négy tagállam folytatta a társadalmi befogadást célzó programokat (OP II – lásd az 1. táblázatot). Románia 2018-ban nem nyújtott támogatást, mivel operatív programjának intézményi változások nyomán szükséges átalakítása késett, amihez közbeszerzési problémák is társultak.

1. Táblázat A 2018-ban teljesített segítségnyújtás típusa

OP	A segítségnyújtás típusa	tagállam
OP I	Élelmiszerek	BE, BG, EE, ES, FI, FR, IT, MT, PL, PT, SI (11)
	Alapvető anyagi támogatás	AT (1)
	Mindkettő	CY, CZ, EL, HR, HU, IE, LT, LU, LV, SK (10)
OP II	Társadalmi befogadás	DE, DK, NL, SE (4)

Forrás: SFC2014

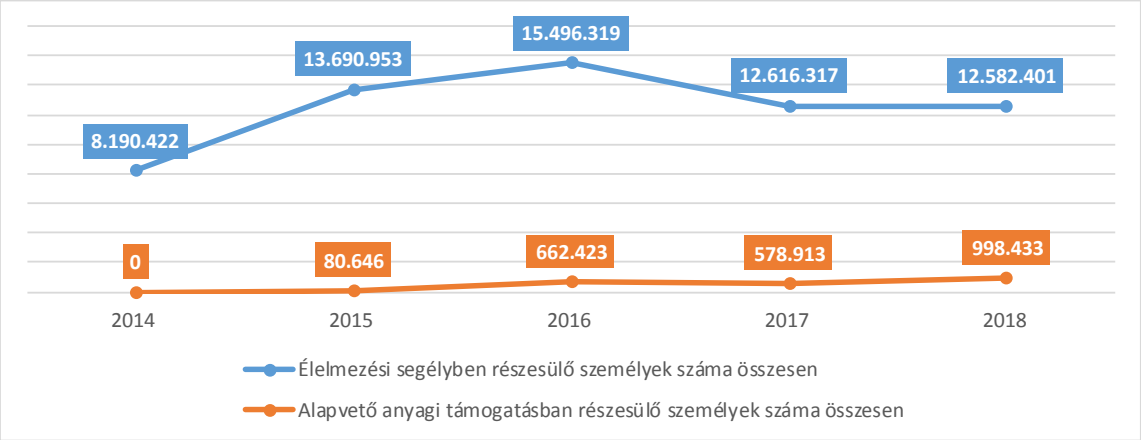
A becslések szerint 2018-ban 12,6 millióan részesültek a FEAD élelmezési segélyében, egymillió részére juttattak alapvető anyagi támogatást, és közel 39 000 ember kapott társadalmi befogadást elősegítő támogatást. A FEAD 2014–2017-os időszakra vonatkozó félidős értékelésében közölt éves átlagokon alapuló konzervatív becslés szerint összesen körülbelül 13 millióan részesültek FEAD-támogatásban[6]. Az elért emberek számában a legjelentősebb növekedés Magyarországon (2017-hez képest 185 000-rel több személy), Írországban (92 011-rel több személy), Belgiumban (82 619-rel több személy) és Portugáliában (41 276-rel több személy, bár a számuk továbbra is alacsony) volt megfigyelhető. Ezzel szemben 17 tagállamban csökkent az elért emberek száma, különösen Horvátországban (2017-hez képest 214 068-cal kevesebb személy), Bulgáriában[7], Spanyolországban, Franciaországban (bár a számuk továbbra is magas) és Csehországban. Románia továbbra is problémákat tapasztal a végrehajtás terén (a részleteket lásd lejjebb).

[5] Olaszország 2018-ban a 4. intézkedés keretében megkezdte az alapvető anyagi támogatás nyújtását, de a nyomon követési rendszerbe nem vitt be adatot.

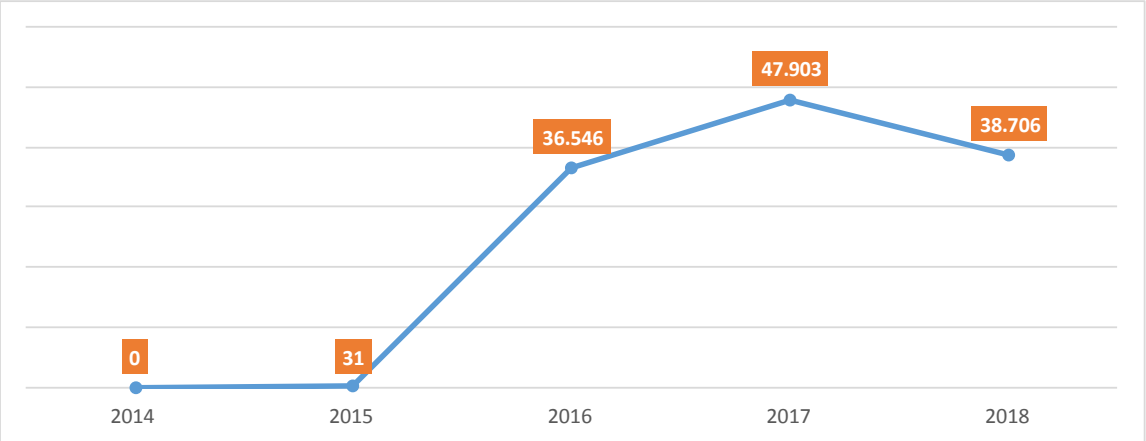
[6] Azoknak az operatív programoknak az esetében, ahol ugyanazon személyek részesülnek élelmezési segélyben és/vagy alapvető anyagi támogatásban, az összesített számadatok bejelentése céljából a látható átfedéseket kivonták az éves végrehajtási jelentések adataiból.

[7] A bolgár hatóságok 2018. évi végrehajtási jelentésükben felülvizsgálták 2018 és a korábbi évek kimeneti mutatóit. Emiatt az ebben a jelentésben közölt értékek eltérhetnek a korábbi években jelentett értékektől.

1. ábra Az élelmezési segélyben és/vagy alapvető anyagi támogatásban részesülő személyek száma

2. ábra A társadalmi befogadást célzó támogatásban részesülő személyek száma összesen

Forrás: SFC2014

Összességében elmondható, hogy a FEAD-támogatás végső kedvezményezettjeinek általános profilja nem változott. A korábbi évekhez hasonlóan ezúttal is a nők alkották a legnagyobb csoportot: a támogatásban részesülő személyeknek alig kevesebb mint felét (48 %) tették ki. A rendelkezésre álló támogatás mintegy 30 %-ában gyermekek részesültek. Ezt a csoportot követte a migráns, külföldi származású vagy valamely kisebbséghez tartozó személyek (10 %) és a hajléktalanok (7 %) csoportja. 2018-ban a FEAD végső kedvezményezettjeinek 8 %-a legalább 65 éves, 5 %-a pedig fogyatékossággal élő személy volt. Ezek a számadatok a partnerszervezetek becslései, amelyeket körültekintéssel kell kezelni.

A gyermekek 29 %-át teszik ki azoknak a személyeknek, akik 2018-ben részesültek élelmezési segélyben, alapvető anyagi támogatásban vagy társadalmi befogadást célzó támogatásban. Arányuk a korábbi évekhez viszonyítva stabil. Több tagállamban a gyermekek részesültek az élelmezési segély legnagyobb részében. Ilyen volt különösen Ciprus, Horvátország, Málta, Magyarország és Csehországban), ahol az összes végső kedvezményezett 44 %–92 %-át tették ki. Hasonlóképpen, a gyermekek aránya magas az alapvető anyagi támogatásban részesülő végső kedvezményezettek körében is Cipruson, Írországban, Magyarországon és Ausztriában (93 %–100 %). Ezekben az országokban a programokra jellemző a kifejezetten a gyermekek részére nyújtott támogatás. Más tagállamokban (pl. Belgium, Franciaország és Spanyolország) is nagy arányban vannak

gyermekek az élelmezési segély kedvezményezettei között, mivel ezekben az országokban bevonják a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekes családokat.

1. szövegdoboz Nemzeti példák a gyermekek elérésére

Cseh Köztársaság: Csehország támogatott étkezést biztosít a gyermekek számára az iskolákban. Úgy gondolják, hogy az iskoláskor előtt, illetve az általános iskola idején a jó minőségű iskolai étkeztetés előmozdítja az iskolalátogatást. Az ilyen programokban részt vevő iskolák száma folyamatosan nő. Az anyagi támogatás keretében Csehországban többek között ötféle anyatej-helyettesítő tápszert és tejalapú anyatej-kiegészítő tápszert osztanak ki a különböző korcsoportok részére, valamint bébiételeket is elérhetővé tesznek.

Ciprus: Az élelmezési segély és az anyagi támogatás végső kedvezményezettjeinek nagy részét gyermekek teszik ki (92 % és 100 %). Az iskoláskorú gyermekek ingyenesen jutnak hozzá az iskolai étkezdében készített ételekhez.

Horvátország: A szegénységben élő vagy a szegénység kockázatának kitett gyermekek iskolai program keretében részesülnek támogatásban. Ezek a gyermekek iskolai étkeztetésben részesülnek, valamint iskolatáskákat és egyéb iskolai felszereléseket kapnak.

Málta: Kísérő intézkedésként Málta 2018-tól gyümölcsöt, zöldséget és tejet oszt ki az iskolás gyermekek számára, hogy segítse a jó minőségű, fenntartható élelmiszer fogyasztásának kultúráját a legkisebbek körében. A kiszolgáltatott helyzetben lévő és igen alacsony jövedelmű családokban élő gyermekek iskolai szükségleteikhez kapcsolódó támogatásokban is részesülnek (ilyenek többek között az iskolai egyenruhák, a tanórán kívüli foglalkozások és egyéb alapvető szükségletek).

Magyarország: A végső kedvezményezettek között nagy arányban vannak jelen a gyermekek. A szegénységben élő családokból származó gyermekek élelmiszercsomagok és alapvető anyagi támogatás formájában kapnak segítséget.

Írország: A programban azok a gyermekek is támogatást kapnak, akiknek a családja az élelmiszerbankok szolgáltatásait veszi igénybe. A gyermekek javát szolgálja az is, hogy az, hogy az új otthonokba költöző menekült családok otthoni kezdőcsomagot (ezen belül babacsomagot) kapnak. 2018-ban 40 000 iskoláskorú gyermek és az állam által biztosított elszállásolásban részesülő, nemzetközi védelmet kérő személyek 1 000 gyermeke kapott iskolai csomagot.

Ausztria: Az iskolatáskák és egyéb iskolai eszközök formájában kiosztott támogatás közvetlenül azokat az iskoláskorú gyermekeket célozta, akiknek családja minimumjövedelemből él.

Spanyolország: A gyermekek sajátos igényeinek kielégítése, egészségük, növekedésük és fejlődésük előmozdítása érdekében a hátrányos helyzetű családok speciális élelmiszereket kapnak (pl. bébiételek, csecsemőknek szánt gabonafélék, tejalapú anyatej-kiegészítő tápszerpor).

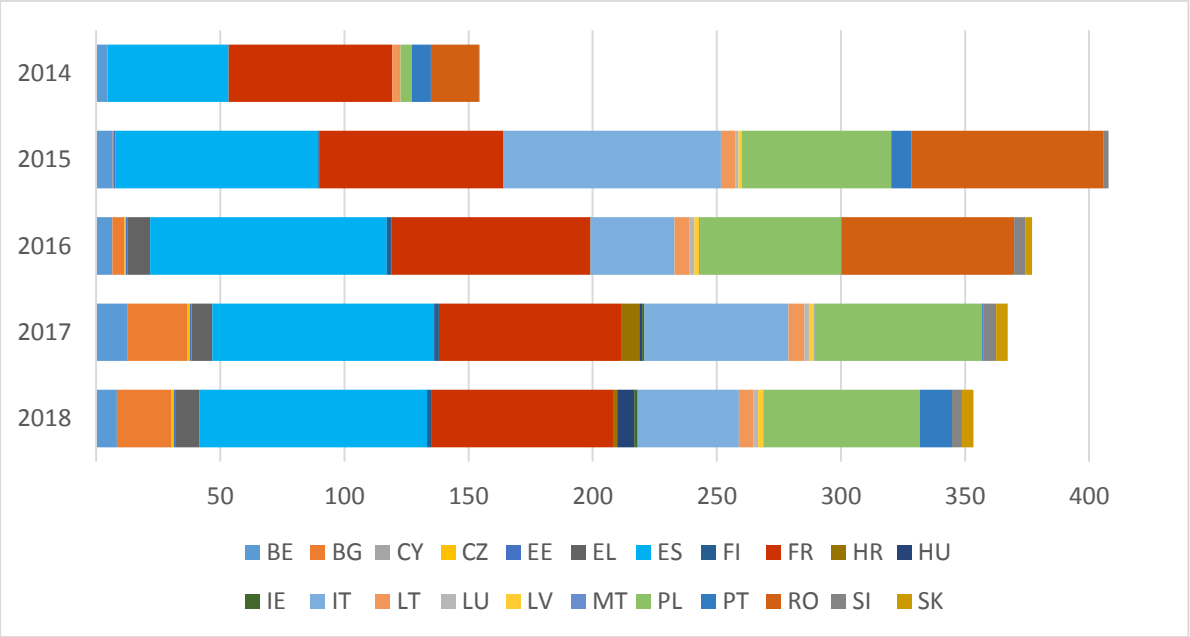
A végső kedvezményezettek körülbelül 10 %-a volt migráns, külföldi származású személy vagy tartozott valamely kisebbséghez. Megjegyzendő azonban, hogy adatvédelmi okokból nem minden esetben kerülnek be a jelentésekbe a támogatásban részesülő migránsokkal kapcsolatos információk (Franciaország, Görögország és Szlovákia). E csoportokon belül elsősorban a menekültek és a menedékkérők csoportjait célozták meg (a migránsokat megcélzó OP-k 45 %-a tesz róluk említést).

A becslések szerint a FEAD végső kedvezményezetteinek 7 %-a hajléktalan. 2018-ban az arány nőtt 2017-hez képest. Azonban a hajléktalanok számát kifejezetten nehéz megbecsülni, tekintettel arra, hogy nincsenek regisztrálva, és sok esetben nem szívesen adnak meg személyes információkat. Emellett a hajléktalanok számának emelkedését elsősorban az okozta, hogy Franciaország 2018-ra vonatkozóan jelentett be adatokat, míg a korábbi évekre vonatkozóan nem. Csehországban, Franciaországban és Írországban a hajléktalanok 10 %-a részesül élelmezési támogatásban. 2017-hez viszonyítva 2018-ban Spanyolország kivételével mindenhol (különösen Olaszországban) csökkent a támogatásban részesülő hajléktalanok aránya.

OP I – Élelmezési segély

Az élelmezési segély a tavalyi évhez képest alapvetően nem változott. A programban részt vevő 21 tagállam többsége növelte vagy fenntartotta a szétosztott élelmiszer mennyiségét. Általában elmondható, hogy 2017-hez képest 2018-ban kissé kevesebb élelmiszer került szétosztásra, mivel a nagyobb tagállamokban csökkent a kiosztott ételek vagy élelmiszercsomagok mennyisége. A 2018-ban kiosztott élelmiszer teljes mennyiségének 82 %-át öt tagállam (Spanyolország, Franciaország, Lengyelország, Olaszország és Bulgária) biztosította. Három tagállam (Portugália, Írország és Magyarország) jelentős mértékben növelte a kiosztott élelmiszer mennyiségét. Tíz tagállam kevesebb élelmiszert tett elérhetővé, mint 2017-ben. A mennyiség Belgium, Észtország, Horvátország, Szlovénia és Olaszország esetében jelentősen alacsonyabb volt.

3. ábra: A 2014 és 2018 között elérhetővé tett élelmezési segély (ezer tonna) tagállamonként

Forrás: SFC2014

Az élelmezési segély több mint felét (55 %) tejtermékek, valamint liszt, kenyér, burgonya és egyéb keményítőtartalmú élelmiszer tette ki. A tejtermékek aránya különösen magas volt Belgiumban és Franciaországban. A liszt, a kenyérfélék, a burgonya és az egyéb magas keményítőtartalmú termékek aránya magas volt Finnországban, Lettországban, Olaszországban és Szlovákiában. 2014 és 2018 között a szétosztott gyümölcs és zöldség

mennyisége folyamatosan, 9 %-ról 17 %-ra nőtt[8]. A zsírok és olajok mennyisége változó, átlagosan 6 %. A készételek aránya meglehetősen magas Írországban és Magyarországok, de az egész EU-ban észszerűen alacsony, körülbelül 11 %. Írországban a készételek a partnerszervezetek által kért élelmiszerkategóriák között szerepeltek, ami az ügyfelek kérésére vezethető vissza, és így az élelmiszer-pazarlás visszaszorítását szolgálja. A kiosztott élelmiszer személyenkénti költsége jelentős mértékben változik évről évre és tagállamról tagállamra. Ez elsősorban a szétosztott termékek mennyiségének és típusának (pl. a friss termékek magas aránya), valamint a támogatás intenzitásának tudható be,

Az élelmiszerosztást végző 21 tagállam mindegyike (Ciprus kivételével) szabványosított élelmiszercsomagokat oszt. Tizennégy tagállam (Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehország, Görögország, Finnország, Írország, Magyarország, Lettország, Lengyelország, Olaszország, Spanyolország és Szlovákia) étkezéseket is biztosít. Egyes tagállamok készételeket is biztosítottak iskoláskorú gyermekek számára (Ciprus, Csehország, Horvátország és Olaszország) és hajléktalanok számára (Finnország, Lengyelország, Lettország, Magyarország, Olaszország és Szlovákia). Észtország élelmiszerbankja szorosan együttműködött az önkormányzatokkal és a településekkel, hogy a lehető legközelebb jusson az érintett emberek otthonaihoz. A partnerek közötti jó kommunikációnak köszönhetően az élelmiszer-segélycsomagok 95 %-át sikerült a célidőszakon belül kiosztani. A korábbi évekhez hasonlóan Bulgáriában, Cipruson, Magyarországon és Spanyolországban a partnerszervezetek által szétosztott élelmezési segélyt teljes egészében a FEAD finanszírozta. A többi tagállamban a partnerszervezetek az élelmezési segélyt adományozott vagy más forrásokból finanszírozott élelmiszerekkel egészítették ki.

OP I – Alapvető anyagi támogatás

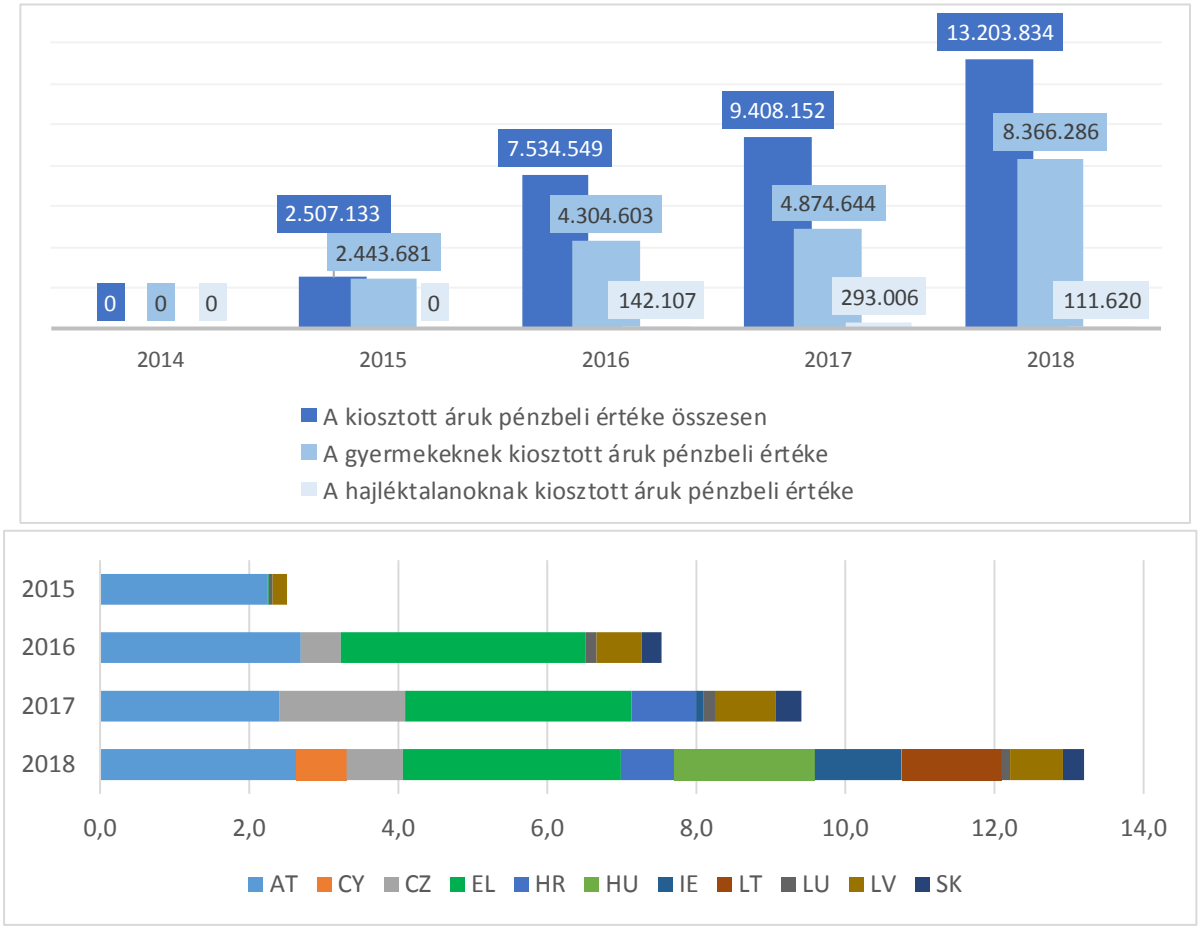
Az alapvető anyagi támogatásban részesülő személyek száma jelentősen megnőtt. 2018-ban a tagállamok 13,2 millió EUR összegű alapvető anyagi támogatást nyújtottak, ami 29 %-kal volt több 2017-es értékhez képest (a 2017-es érték 25 %-kal volt több a 2016-os értékhez viszonyítva). A jelentős emelkedés nagyrészt annak volt tulajdonítható, hogy három tagállam – Ciprus, Litvánia és Magyarország – 2018-ban kezdte meg az alapvető anyagi támogatás nyújtását. Nyolc tagállam a korábbi évekhez hasonlóan folytatta az alapvető anyagi támogatás nyújtását (Ausztria, Csehország, Horvátország, Írország, Görögország, Lettország, Luxemburg, és Szlovákia). A legtöbb áru kiosztására három tagállamban (Ausztriában, Csehországban és Görögországban) került sor (lásd a 4. ábrát). Csehország, Görögország, Horvátország és Szlovákia a hajléktalanokat is bevonta a célcsoportba, higiéniai és egyéb termékeket biztosítva számukra. Horvátországban konyhai felszereléseket és ruházatot, Görögországban és Horvátországban pedig hálózsákokat/takarókat is szétosztottak a számukra.

A gyermekes családok részére eljuttatott termékek nagy részét ezúttal is iskolaszerek és személyes higiéniai termékek tették ki. 2018-ban a gyermekes családok rendelkezésére bocsátott termékek írószereket és iskolai felszereléseket (Ausztria, Görögország, Horvátország, Írország és Lettország), iskolatáskákat (Ausztria, Görögország, Horvátország és Lettország), csecsemőápolási csomagokat (Horvátország, Írország és Magyarország), pelenkákat és törlőkendőket (Görögország), valamint sportfelszerelést és ruházatot (Horvátország) is magukban foglaltak. Görögországban, Írországban, Lettországban, Luxemburgban, Magyarországon és Szlovákiában mosószert, színes ruhák mosására alkalmas

8 Továbbá annak, hogy megnőtt a szétosztott élelmiszerek aránya Portugáliában, ahol a gyümölcsök és zöldségek magas aránya jellemző.

mosóport, mosogatószert, pelenkákat, csecsemők és kisgyermekek számára krémet és szappant, valamint nedves törlőkendőket is szétosztottak.

4. ábra Az áruk pénzbeli értéke összesen 2014–2018-ban tagállamonként

Forrás: SFC2014

OP I – Kísérő intézkedések

Kísérő intézkedéseket minden olyan tagállam alkalmazott, amely 2018-ban OP I programokat hajtott végre. A sikeres intézkedések közé az alábbiak tartoztak: i. kommunikációs tevékenységek „a háztartási költségvetés kezelésére vonatkozó tanácsokkal", „élelmiszer-pazarlás visszaszorításával" és az „élelmiszer-ellátási források kiválasztásával" kapcsolatban (Portugália); ii. a „Segítség" című észt és orosz nyelvű lap[9] kiosztása az élelmezési segélyben részesülők számára (Észtország); iii. a FEAD-élelmiszercsomagokban található alapanyagokból és a gyakran adományozott élelmiszerekből elkészíthető recepteket tartalmazó füzet kiosztása (Finnország); iv. a Vöröskereszt „Együtt vagyunk" elnevezésű projektje, amely szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek számára nyújt kulturális élményeket, segítséget a házi feladatok megírásában, mentorálást és egyéb támogatást (Szlovénia); v. a zárai érsekség Caritas szervezete által irányított, „A gazdasági kiszolgáltatottság enyhítése önkéntességgel" elnevezésű projekt, amely – túlmutatva az anyagi támogatáson – arra motiválja a résztvevőket, hogy a szegénység okait kezeljék (Horvátország); és vi. az iskolatáskákkal együtt tájékoztató füzet kiosztása, amely több

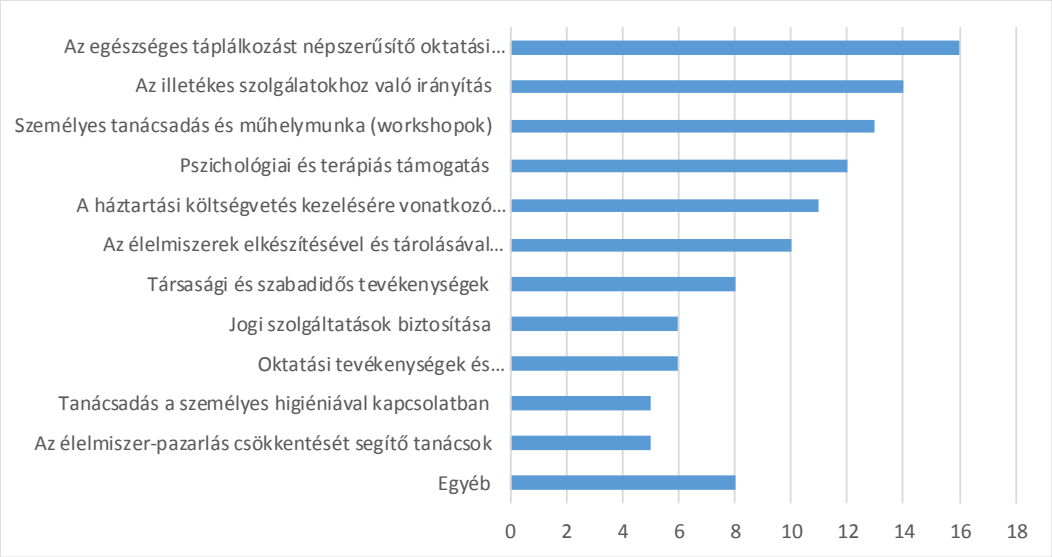
[9] A magazin 2018-as számának témája az egészséges táplálkozás volt; dietetikus javasolt a csomagban található élelmiszerekből elkészíthető egészséges ételeket. A magazin emellett 38 további segítséget nyújtó szervezet elérhetőségét tartalmazta.

kérdésben (pl. tanulás, munka, pszichológiai problémák) ad tanácsot az iskolás gyermekeknek (Ausztria).

A tagállamok többsége többféle kísérő intézkedések kombinációját alkalmazta, és csak néhány tagállam döntött úgy, hogy egy vagy két tevékenységet helyez a középpontba. A 2018-ban végrehajtott kísérő intézkedések (lásd az 5. ábrát) az alábbiakat foglalták magukban:

- Az élelmiszerek elkészítésével és tárolásával kapcsolatos tanácsadás (Belgium, Bulgária, Észtország, Finnország, Franciaország, Lengyelország, Litvánia, Luxemburg, Portugália, Szlovákia)
- Az egészséges táplálkozást népszerűsítő oktatási események/főzőworkshopok (Belgium, Bulgária, Csehország, Észtország, Finnország, Franciaország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Szlovénia)
- Az élelmiszer-pazarlás csökkentését segítő tanácsok(Belgium, Bulgária, Lengyelország, Litvánia, Portugália)
- Tanácsadás a személyes higiéniával kapcsolatban (Bulgária, Lettország, Litvánia, Magyarország, Szlovákia)
- Az illetékes (pl. szociális vagy igazgatási) szolgálatokhoz való irányítás (Ausztria, Belgium, Bulgária, Észtország, Finnország, Franciaország, Írország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Olaszország, Spanyolország, Szlovákia)
- Személyes tanácsadás és műhelymunka (workshopok) (Belgium, Bulgária, Csehország, Észtország, Görögország, Franciaország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Spanyolország, Szlovákia Szlovénia)
- Pszichológiai és terápiás támogatás (Belgium, Bulgária, Csehország, Ciprus, Észtország, Görögország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Olaszország, Szlovákia, Szlovénia)
- A háztartási költségvetés kezelésére vonatkozó tanácsok (Belgium, Bulgária, Csehország, Finnország, Görögország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Málta, Olaszország, Portugália, Szlovákia)
- Társadalmi és szabadidős tevékenységek (Csehország, Franciaország, Finnország, Görögország, Lengyelország, Litvánia, Luxemburg, Szlovénia)
- Oktatási tevékenységek és készségfejlesztések/programok (Észtország, Horvátország, Litvánia, Málta, Olaszország, Szlovénia)
- Jogi szolgáltatások biztosítása (Belgium, Észtország, Franciaország, Litvánia, Olaszország, Szlovákia)
- Egyéb (Belgium, Észtország, Finnország, Írország, Lettország, Málta, Olaszország, Szlovénia)

5. ábra: A 2018-ban végrehajtott kísérő intézkedések típusai (n=22)

OP II – Társadalmi befogadás

Az előző évekhez hasonlóan Dánia, Hollandia, Németország és Svédország hajtott végre társadalmi befogadást célzó tevékenységeket.

Németországban a fő tevékenység az újonnan érkezett felnőttek és a hajléktalanok elérése, valamint e személyek tanácsadáshoz és támogató intézkedésekhez való hozzáférésének javítása volt. Németország ezen a téren több célt is túlteljesített. A 2018-ban társadalmi befogadást célzó tevékenységekben részt vevő újonnan érkezett felnőttek és hajléktalanok 90 %-a továbbra is igénybe vette a szociális szolgálatok segítségét (a célszám 50 % volt). 2018-ban a tanácsadást igénybe vevő hajléktalan és a hajléktalanság kockázatának kitett személyek száma 21 564 volt, ami meghaladja a programspecifikus célszámot. Jó előrehaladást értek el az újonnan érkezett óvodáskorú gyermekek (12 237) és szüleik (13 734) elérésében. Ennek alapján megvalósítható a célszám (19 700 gyermek és szülő) elérése 2020-ig.

Dániában a hajléktalanok körülményei – ideértve a más uniós országokból érkező, dániai tartózkodási engedéllyel rendelkező hajléktalanokat – a szállók és a szociális munkások elérhetőségének köszönhetően javultak. Az elérést célzó tevékenységeknek köszönhetően ezek az emberek átmeneti szállást kaptak, részt vehettek társasági és hálózatépítési eseményeken, és egy magánvállalatnál munkatapasztalatra tehettek szert. A tevékenységeket a nyelvi akadályokkal és egyéb kihívásokkal szembesülő hajléktalan migránsok különösen kiszolgáltatott helyzetéhez alakították. 2014 és 2018 között összesen 1 412 személy vett részt e tevékenységekben, ami azt jelenti, hogy Dánia már túlteljesítette a 2014–2020-as programozási időszakra meghatározott célszámot (1 400).

Hollandiában az „Idős emberek a szomszédságban” elnevezésű projekt 2018-ban 776 résztvevővel folytatódott. Ez a 2017-es értéknél alacsonyabb, de a 2016-osnál jóval magasabb. A projekt célja, hogy enyhítse a hátrányos helyzetű idős polgárokat sújtó társadalmi kirekesztődést. A bevont polgárok mindannyian idősebbek voltak 65 évesnél. 2014 és 2018 között a résztvevők teljes száma 2 274 volt, ami a célszámként meghatározott 5 000 fő 45 %-a. Fontos eredmény, hogy az indulás után két évvel az elért idős emberek 84 %-a továbbra is részt vett a programban, 45 %-a úgy nyilatkozott, hogy közösségi hálózata bővült, és 35 %-nak sikerült fejleszteni digitális és pénzügyi készségeit. 2018-ban sok figyelmet fordítottak a migráns háttérrel rendelkező, pl. török vagy marokkói származású

idősebb emberek elérésére, akikkel nem könnyű felvenni a kapcsolatot, és nagyobb valószínűséggel izolálódnak. A projektek résztvevőinek 29 %-a Hollandiában született.

Svédországban a társadalmi befogadást célzó intézkedések az egészségfejlesztésre és a svéd társadalommal kapcsolatos alapvető adatokra összpontosítottak, és az EU vagy az EGT országaiból érkező rászoruló embereket célozták meg. A fő célcsoportokat a hajléktalanok (vagy a hajléktalanság kockázatának kitett személyek), a migránsok, a külföldi származású személyek, a kisebbséghez tartozó személyek és a nők alkotják. A program eddig 2 016 embert ért el (ebből 2018-ban 414-et). 2016 és 2018 között töretlenül, 43 %-ról 84 %-ra emelkedett azoknak az embereknek a százalékos aránya, akik arról nyilatkoztak, hogy támogatásban vagy segítségben részesültek. Szintén emelkedett azoknak a személyeknek az aránya, akik úgy nyilatkoznak, hogy jobban tudnak gondoskodni egészségükről és higiéniájukról: 2016-ban 38 % volt az arányuk, 2018-ra 82 %-ra emelkedett. Mindkét mutató esetében sikerült jelentős mértékben túlteljesíteni a 40 %-os célszámot.

A végrehajtás akadályai

A végrehajtást akadályozó tényezőkről 19 tagállam számolt be. Ezek közé tartoztak a következők: i. tartósan fennálló logisztikai kihívások, pl. a szétosztás és a tárolás kapcsán (Görögország, Finnország, Magyarország, Portugália); ii. jogi problémák, pl. közbeszerzés vagy adatvédelem (Belgium, Bulgária, Észtország, Görögország, Magyarország, Málta, Olaszország, Portugália, Románia); iii. a partnerszervezetek kapacitáshiánya (Dánia, Lengyelország, Magyarország); iv. kihívások a célcsoportok elérése terén (Észtország, Lengyelország, Lettország, Magyarország és Svédország); v. kihívások a végső kedvezményezettek nyomon követése és a rájuk vonatkozó adatgyűjtés terén (Magyarország, Olaszország, Románia); és vi. problémák a kiosztott árukkal, pl. a minőségükkel, a változatosságukkal és a súlyukkal[10] (Franciaország, Magyarország). Általános végrehajtási kihívások, nevezetesen közbeszerzési és kapacitási problémák jelentkeztek Romániában is. A Bizottság általi rendszeres nyomon követés és támogatás ellenére, valamint a FEAD irányító hatóságának kapacitásbővítését célzó elérhető technikai segítségnyújtás aktív igénybevétele ellenére a jelentéstételi évben a problémák megoldása nem sikerült.

A FEAD rugalmassága, valamint az irányító hatóságok és a partnerszervezetek között kialakult szoros együttműködés segített az országoknak számos akadály leküzdésében. Olaszországban az irányító hatóság értekezletet szervezett az anyagi támogatás kedvezményezettjei számára, hogy további segítséget nyújtson a végrehajtási problémák megoldásában. 2018-ban Franciaország módosította irányítási rendszerét és új eljárásokat fogadott el, nevezetesen a belső ellenőrzés, a logisztika és a program ellenőrzési nyomvonalának véglegesítését szolgáló technikai segítségnyújtás kapcsán.

Horizontális elvek

A FEAD-rendelet 5. cikke meghatározza azokat a horizontális elveket, amelyeket az Alap tervezése és végrehajtása során általánosan alkalmazni kell. Ilyen többek között a finanszírozás kiegészítő jellege, a nemek közötti egyenlőség, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, az élelmiszer-pazarlás visszaszorítása, a kiegyensúlyozott étrend, valamint a

[10] Egyéb, elszigeteltebb problémákat is jelentettek pl. a következőkkel kapcsolatban: ki nem osztott élelmiszerek (Görögország), megsemmisült vagy sérült áruk (Görögország), az egyik mutató irányító hatóság általi téves kiszámítása, amely korrekcióra szorul (Ciprus), a célcsoport számára nem elegendő a rendelkezésre bocsájtott élelmiszer (Horvátország), adminisztratív terhek és korlátozott pénzügyi források (Észtország), a partnerszervezetek gyenge érdeklődése (Szlovákia), az intézkedéseket a jelen pillanatban nem tartják megfelelőnek, aminek következtében késik a végrehajtás (Románia), a társadalom hozzáállása a célcsoporthoz (Svédország).

környezeti és éghajlati szempontok rendszere. A tagállamoknak tartaniuk kell magukat ezekhez az alapelvekhez, illetve éves végrehajtási jelentéseikben be kell számolniuk azokról.

A tagállamok tekintettel vannak ezekre az általános alapelvekre. A kiegészítő jelleg alapelvének úgy felelnek meg, hogy más finanszírozási eszközöket alkalmaznak. Észtországban a Szociális Minisztérium egyben az ESZA közreműködő szervezete is, ami biztosítja a két Alap által nyújtott szolgáltatások egységes megközelítését, valamint az azokkal kapcsolatos információáramlást. Finnország megemlítette az ESZA által társfinanszírozott, a társadalmi befogadást célzó és a FEAD-hoz kapcsolódó élelmiszerosztások kísérő intézkedéseiként szolgáló projektek közötti szinergiát.

A tagállamok ismertették, hogy hogyan alkalmazzák a nemek közötti egyenlőség alapelvét. Csehország az egyedülálló anyákat próbálja elérni, mivel úgy gondolja, hogy ők különösen kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportot alkotnak. Németország tevékenységének középpontjában a nők számára a gyermekgondozás és az egészség terén nyújtott tanácsadás áll, emellett a nemekre vonatkozó tájékoztatókat is összeállítottak a partnerszervezetek általi felhasználásra. Svédországban két projekt tárgya kifejezetten a nők egészsége, emellett egyéb projekteket úgy módosítottak, hogy jobban meg tudják célozni velük a nőket. Svédországban és Hollandiában a társadalmi befogadást célzó támogatásban részesülő személyek 80 %-a nő volt.

A legtöbb tagállam kifejezett említést tett a hátrányos megkülönböztetés elleni intézkedésekről. Lettország és Németország a megkülönböztetésmentességre vonatkozó útmutatásokat és workshopokat tesz elérhetővé. Magyarországon figyelembe veszik a fogyatékossággal élő emberek speciális szükségleteit, például az élelmiszerosztás akadálymentes helyszíneken zajlik, illetve segítség érhető el az élelmiszercsomag átvételével kapcsolatban. Luxemburg biztosítja a fogyatékossággal élők számára az akadálymentességet. Bulgária arról számolt be, hogy a FEAD azzal járul hozzá az esélyegyenlőséghez, hogy az etnikai származásnak és a vallásnak megfelelő ételeket biztosít.

A legtöbb nemzeti FEAD-program prioritásnak tekinti az élelmiszer-pazarlás visszaszorítását szolgáló intézkedéseket. Írország azzal szorítja vissza a az élelmiszerpazarlást, hogy a FEAD-hoz kapcsolódó élelmiszerosztást szupermarketekben összegyűjtött élelmiszerekkel egészíti ki. Máltán és Spanyolországban az élelmiszercsomagokat a támogatásban részesülő emberek szükségleteit tekintetbe véve állítják össze a pazarlás elkerülése érdekében. Szlovénia az élelmiszer-elosztó rendszer hatékonyságát tekinti prioritásnak, és ezzel kívánja biztosítani, hogy az emberek gyorsan, jóval a lejárat napja előtt megkapják az élelmiszereket. Belgiumban a FEAD-program keretében el nem adott élelmiszerből készült friss levest osztanak szét. Belgium héamentességgel, valamint az élelmezésisegély-ágazat és a nagyforgalmazók közötti chartával is ösztönzi az élelmiszer-adományozást. Franciaországban a partnerszervezetek széles körben alkalmazzák a 2016-os „hulladékellenes törvényt", aminek köszönhetően jelentősen csökkent az élelmiszer-pazarlás mértéke. A beszállítók kiválasztását szolgáló pályázati eljárás kritériumai közé 2016-ban felvették azt, hogy tekintetbe kell venni az élelmiszerek szállításának szénlábnyomát. Horvátországban az élelmiszerhiánnyal, az alapvető anyagi nélkülözéssel és a technikai segítségnyújtással kapcsolatos felhívás dokumentációja előírja az élelmiszer-pazarlás megelőzésének, a termékbiztonság garantálásának, valamint a közegészség és a környezet védelmének módját. Litvániában a megmaradó élelmiszercsomagokat olyan étkezdékbe szállítják, amelyek hajléktalanok számára készítenek és osztanak ételt.

Számos tagállam jelezte, hogy változatos, kiegyensúlyozott tápanyagtartalmú élelmiszereket oszt szét. Franciaországban az ételeket a kedvezményezettek életkorának és

életkörülményeinek megfelelően módosítják. Portugáliában az a cél, hogy az élelmiszercsomagok egy személy energia- és tápanyagszükségletének legalább 50 %-át kielégítsék, és a napi adagok mind a hét élelmiszercsoportot tartalmazzák. A megfelelő tápanyag-egyensúly érdekében Szlovákia a Közegészségügyi Hatósággal ellenőriztette az élelmiszercsomagok összetételét. Észtországban a Nemzeti Egészségfejlesztési Intézettel konzultáltak az élelmiszercsomagok kapcsán, és ajánlás született a leggyakoribb allergének (pl. diófélék, dióféléket tartalmazó élelmiszerek) kizárására. Bulgária tekintettel volt az Egészségügyi Minisztérium utasításaira, valamint a kedvezményezettek visszajelzéseire. Lettország egészségfejlesztési tevékenységeket szervezett, többek között az egészséges étrend és életmód, a gyermekgondozási kérdések, a függőségek megelőzése, az elsősegély-nyújtási készségek, a vészhelyzet-elhárítás és a betegségmegelőzés témájában.

Számos tagállam veszi tekintetbe az éghajlati és környezeti szempontokat. Ausztria arról számolt be, hogy környezetvédelmi okokból jó minőségű, tartós termékeket választottak. Csehországban a FEAD-on keresztül kizárólag az újrafeldolgozást előmozdító, környezetbarát termékeket rendelnek. A partnerszervezetek a termékkosárból ügyfeleik szükségleteinek megfelelően válogatnak. Ezzel elkerülik a pazarlást, és minimalizálják annak kockázatát, hogy olyan termékeket tesznek elérhetővé, amelyekre az érintetteknek nincs szükségük.

Értékelések

Az egyes tagállamokban a FEAD-tevékenységek hatásai a részletes értékelések szerint általában pozitívak. A Luxemburg által benyújtott jelentés például azt állapította meg, hogy a FEAD-támogatás lehetővé teszi az ország számára, hogy költségvetése egy részét egyéb közszükségletek kielégítésére fordítsa. Portugáliában egy nemzeti tanulmány rávilágított arra, hogy az élelmezési segélynek köszönhetően az OP által érintett emberek 72 %-a jobban tudta kezelni háztartása költségvetését. Franciaország értékelése kérdéseket vetett fel a FEAD-program és a szegénység csökkentése közötti összefüggéssel kapcsolatban, tekintettel arra, hogy a szegénység természete összetett és többdimenziós. Azonban az élelmezési segély az első kapcsolatfelvétel azokkal az emberekkel, akik nehézségekkel küzdenek, és megnyitja az utat a személyre szabott támogatás előtt. Ezért idő kell ahhoz, hogy kedvező hatása érzékelhető legyen.

Bizonyos tagállamok specifikus értékelési kritériumokat alkalmaztak, és/vagy specifikus témákat értékeltek. Belgium piacfelmérést végzett annak vizsgálata érdekében, hogy mely egészséges termékek vásárolhatók meg és oszthatók szét minimális környezeti hatás mellett. Görögország azt vizsgálta, hogy a program mennyiben járul hozzá az élelmiszer-ellátás bizonytalansága elleni fellépéshez, azaz hogy biztosította-e a tudományos ajánlásoknak megfelelő tápanyagbevitelt és javította-e a kedvezményezettek életminőségét.

Box 1. A tevékenységek értékelése Írországban és Spanyolországban

Írországban a FEAD irányító hatósága rendszeresen végez felmérést az érdekelt felek körében. A főbb megállapítások szerint a támogatás kedvező hatással van a hátrányos helyzetű személyekre: segít nekik előrelépni az életükben, növeli társadalmi kapcsolataik számát, és egyéb alapvető tevékenységekre szabadít fel pénzt. Dicsérték az iskolai csomag kiváló minőségét. Az érintett gyermekek nagyon örültek annak, hogy a barátaikéhoz hasonló minőségű felszerelést kaptak. További fontos pozitív eredmény volt, hogy az élelmiszerbankok növelni tudták készleteiket, és biztosítani tudták a rendszerességet. Emellett fő partnerszervezetük, a FoodCloud Hubs a FEAD által finanszírozott élelmiszereket a szupermarketekből összegyűjtött élelmiszerekkel tudta kombinálni. Ez

pozitív hatással van a környezetre, mert minél kevesebb élelmiszer-hulladék kerül a hulladéklerakókba, annál alacsonyabb a szén-dioxid-kibocsátás mértéke.

Spanyolországban 2018-ban a Vöröskereszt és az Élelmiszerbankok Szövetsége elvégezte a FEAD átfogó értékelését[11]. Jelentésük megállapítja, hogy a FEAD-támogatást nagyra becsülik a kedvezményezettek: 96 %-uk ajánlaná másoknak is, 76 % pedig úgy nyilatkozik, hogy a hozzájuk eljuttatott élelmiszer „számos nehézségtől kíméli meg őket”. Megerősíti azonban azt is, hogy a program – jóllehet segít a szegénység szélsőséges formáinak enyhítésében, és támogatja a családok élelemzését – nem tudja lehetővé tenni a családok és az egyének számára, hogy bizonytalan helyzetükből kilépjenek.

5. KÖVETKEZTETÉSEK

A FEAD-program keretében megvalósuló pénzügyi kötelezettségvállalások mértéke jelentősen emelkedett, és 2018-ban elérte a 762,2 millió EUR-t. A 2014 és 2018 közötti időszakra összesen elkülönített kiadások így 2 732 millió EUR-t tesznek ki, ami a programok összes forrásának (uniós és nemzeti társfinanszírozás) 61 %-át képviseli. Ez azt mutatja, hogy a FEAD költségvetésének végrehajtása jó úton halad. A kifizetések mértéke is folyamatosan nőtt. 2019. december 31-ig a Bizottság általi időközi kifizetések összege elérte a 2014–2020-as időszakra érvényes teljes allokáció 38 %-át (2018 végéig a 25 %-át).

A legtöbb tagállam megerősítette a szétosztások során alkalmazott meglévő nyomon követési rendszerét, és megfelelő mértékben előrehaladt a célkitűzések teljesítésében. 2018-ban 26 tagállam nyújtott sikeresen FEAD-támogatást. Az élelmezési segély a tavalyi évhez képest alapvetően nem változott. A rendelkezésre bocsájtott alapvető anyagi támogatás mértéke tovább nőtt; 2017-hez képest 2018-ban 29 %-kal több támogatás szétosztására került sor. Ciprus, Litvánia és Magyarország 2018-ban kezdte meg az alapvető anyagi támogatás nyújtását. Bizonyos végrehajtási problémák azonban továbbra is fennállnak, nevezetesen a késedelmek, a logisztikai kihívások, a jogi kérdések, a célcsoportok elérése, a nyomon követés és értékelés, valamint a partnerszervezetek kapacitáshiánya. Az érdekelt felek közötti bizalomnak és együttműködésnek köszönhetően a legtöbb tagállam képes volt átlendülni ezeken a nehézségeken, bár esetenként szükség volt programmódosításra. A Bizottság általi szigorú nyomon követés ellenére Románia az intézményi változások és a tartós beszerzési problémák következtében 2018-ban nem nyújtott támogatást.

A becslések szerint 2018-ban közel 13 millió ember részesült FEAD-támogatásban. A FEAD-támogatás stabilnak bizonyult az éves során. A segítségnyújtás leggyakoribb típusa továbbra is az élelmezési segély. Az összes végső kedvezményezett közül 2018-ban több mint 12,5 millió (92 %) részesült élelmezési segélyben, és körülbelül 998 000 (7 %) alapvető anyagi támogatásban, valamint körülbelül 39 000 vett részt a társadalmi befogadást célzó programokban (FEAD OP II). Az előző évekhez hasonlóan továbbra is a gyermekek alkotják a kedvezményezettek legnagyobb csoportját (az összes végső kedvezményezett 29 %-a). A specifikus célcsoportokba tartoztak a hajléktalanok (7 %) és a fogyatékossággal élők (5 %). A becslések szerint a támogatottak 10 %-a volt migráns, külföldi származású személy vagy tartozott valamely kisebbséghez, és 8 %-a legalább 65 éves volt.

A korábbi évekhez hasonlóan a jelentések ezúttal is azt állapítják meg, hogy a FEAD rugalmassága kulcsfontosságú volt az eredményes és hatékony végrehajtás szempontjából. A partnerszervezetek nagyon fontos szerepet játszottak, mivel ismerik a célcsoportokat, illetve tudják, hogy hogyan lehet azokat elérni. Azonban a FEAD abban is

11 Spanyol Vöröskereszt (2018): EAD impact assessment in Spain (A FEAD hatásvizsgálata Spanyolországban).

segítette a partnerszervezeteket, hogy hatékonyabbak legyenek, többek között a szétosztáshoz szükséges idő és az intézményi együttműködés terén. Emellett a tagállamok és a partnerszervezetek dönthettek arról, hogy hogyan és mikor érik el a célcsoportokat, ami kulcsszerepet játszott abban, hogy a végső kedvezményezettekkel kölcsönös bizalomra alapuló kapcsolat épült ki.

A kísérő intézkedések jól kialakítottak és sokszínűbbek lettek. A jelentések szerint 2018-ban kísérő intézkedéseket is bevezetett minden olyan tagállam, amely OP I-et hajtott végre és alkalmazta a FEAD-ot. A kísérő intézkedések leggyakoribb típusa az egészséges táplálkozást népszerűsítő oktatási esemény/főzőworkshop volt, ezt követte a személyes tanácsadás és műhelymunka, valamint a pszichológiai és terápiás támogatás. A szegénységből kivezető út első lépése továbbra is az illetékes szolgálatokhoz történő átirányítás. Összességében elmondható, hogy sokféle jó gyakorlat alakult ki.

Általában véve a tagállamok arról számolnak be, hogy megfeleltek a horizontális elveknek. Mindegyik tagállam biztosította, hogy a támogatás férfiak és nők számára egyaránt elérhető legyen, és a legtöbben kiemelték, hogy kiküszöbölték a nemen, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékosságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetést. Egyes tagállamok annak érdekében tettek erőfeszítéseket, hogy a FEAD-élelmiszercsomagok tartalma megfeleljen a partnerszervezetek és a végső kedvezményezettek kéréseinek, és így elkerülhető legyen az élelmiszer-pazarlás. A tagállamok erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy egészséges élelmiszereket biztosítsanak, és nagy figyelmet fordítottak a tárolásra és az időben történő kiszállításra, valamint az újrafeldolgozott anyagok használatára. Ezek a megfontolások az éghajlat- és környezetvédelemhez is hozzájárultak.

Ahogy a FEAD a végrehajtás utolsó szakaszaiba lép, a figyelem áttevődik a leginkább rászoruló embereknek nyújtott támogatás ESZA+ programba történő sikeres integrálására. A 2018-as ESZA+ javaslattal a Bizottság megalapozta a leginkább rászoruló embereknek nyújtott támogatás sikeres folytatását. A társjogalkotók részvételével folyó jelenlegi tárgyalások rávilágítottak arra, hogy nagyra értékelik a szinergiák létrehozására és az egyszerűsítésre irányuló szándékot, valamint azt a szándékot, hogy a támogatás stabilan beágyazódjon a társadalmi befogadást célzó széles körű megközelítésbe. Most kulcsfontosságú, hogy a tárgyalások sikerrel záruljanak, annak érdekében, hogy az ESZA+ programozásról folytatott párbeszéd az utolsó szakaszába léphessen és a programok benyújtására késedelem nélkül kerülhessen sor. Az ESZA+ program kulcsszerepet játszik majd a koronavírus-világjárvány utáni gazdasági és társadalmi fellendülésben és az európai zöld megállapodás[12] célkitűzéseinek megfelelő klímasemleges gazdaságba történő méltányos átállásban, a Méltányos Átállást Támogató Alappal együtt[13]. A szociális jogok európai pillérének[14] megvalósítása tekintetében is alapvető fontosságú program lesz.

[12] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN

[13] https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/newsroom/news/2020/01/14-01-2020-financing-the-green-transition-the-european-green-deal-investment-plan-and-just-transition-mechanism

[14] https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=hu&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9524